

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-03-27 13:02:15

Artikeln ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/loneskillnaderna-ar-for-sma/>

Arbetsmarknaden

Löneskillnaderna är för små

Publicerad i dag 00:05

ARBETSMARKNADEN

Allt om: Arbetsmarknaden

Kolumnen – Lars Calmfors.

Sveriges höga lägstlöner skapar sysselsättningsproblem, främst för unga och invandrare. En bättre skola är ett svar. Men facket måste också tänka om.

En central arbetsmarknadsfråga i nästan alla länder är den om reglering av minimilöner eller, med svensk terminologi, lägstlöner. I USA vill Demokraterna höja den lagstiftade minimilönen. Tyskland är på väg att införa en sådan lagstadgad minimilön. Sverige har till skillnad från många andra länder inga lagreglerade minimilöner utan i stället lägstlöner som bestäms i kollektivavtal mellan fack och arbetsgivare.

Den svenska ekonomiska debatten brukar påverkas starkt av diskussionen i omvärlden. Det kommer säkert att även gälla lägstlönerna. Det är därför viktigt att veta hur förutsättningarna skiljer sig. USA har mycket stora löneskillnader. I Tyskland har skillnaderna ökat dramatiskt sedan mitten av 1990-talet med på senare tid sjunkande löner för lågavlönade. Detta är en viktig orsak till att den tyska konkurrenskraften ökat så mycket – alltför mycket – i förhållande till andra euroländer.

Även i Sverige har lönespridningen ökat något under de senaste decennierna. Men det beror främst på att lönerna i toppen ökat jämfört med dem i mitten. Däremot har skillnaderna mellan median- och lågavlönade förändrats mycket lite.

Enligt forskningen har regler om minimilöner helt olika effekter på sysselsättningen beroende på situationen. Om arbetstagarna har små möjligheter att hitta jobb på andra håll, kan ibland arbetsgivare pressa ner lönerna till så låga nivåer att utbudet av arbetskraft, och därför också sysselsättningen, faller. Då kan lagstadgade minimilöner eller avtalade lägstlöner som höjer lönerna (om höjningarna inte är alltför stora) öka sysselsättningen.

Men höga minimilöner minskar förstas sysselsättningen, eftersom de minskar efterfrågan på arbetskraft. Det är inte lönsamt för företagen att anställa personal med lägre produktivitet än lönekostnaden. Enkla jobb försvinner helt enkelt.

Det är möjligt att lönerna i botten av lönefördelningen i USA och Tyskland är så låga att höjda minimilöner inte behöver påverka sysselsättningen negativt. Men med all sannolikhet är de svenska lägstlönerna så höga (60–70 procent av medianlönen i privat sektor mot 30–50 procent i de flesta andra länder) att de minskar sysselsättningen.

De höga lägstlönerna i Sverige skapar sysselsättningsproblem främst för nyinträdande på arbetsmarknaden, det vill säga ungdomar och invandrare. Den sammanpressade lönestrukturen är därför en bidragande faktor till den höga arbetslösheten i dessa grupper.

Jämfört med andra länder har Sverige små löneskillnader. Om det inte ska leda till en ojämnt fördelad sysselsättning, måste det motsvaras av små produktivitetsskillnader mellan olika individer. Men det verkar vi inte ha. Skillnaderna i Pisa-resultat (OECD:s undersökning av 15-åringars kunskaper) mellan topp och botten kan användas som en indikator på skillnaderna i framtida produktivitet i arbetslivet. Sverige visar sig då vara ett av de europeiska länder där kunskapsskillnaderna är störst. Vi har också större sådana skillnader mellan infödda och utlandsfödda än nästan alla andra OECD-länder. Det tyder på en fundamental obalans mellan hur å ena sidan löner och å andra sidan produktivitet skiljer sig mellan olika individer.

Problemet kan angripas på flera sätt. Det bästa är om man kan höja kunskapsnivån, och därmed också produktiviteten, för de svagaste grupperna. Det finns all anledning att lägga mer resurser på det, särskilt i skolan. Men samtidigt vet vi hur svårt det kan vara att uppnå resultat. Det kommer alltid att finnas individer som man inte når. Därför måste vi förmodligen också acceptera större löneskillnader. Det kan enklast ske genom att låta lägstlönerna ligga still när andra löner ökar. Lägstlönerna skulle också kunna differentieras mer efter ålder.

I dag försöker arbetsmarknadspolitiken kompensera för höga lägstlöner genom olika insatser för att sänka lönekostnaderna för de grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden: sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar och långtidsarbetslösa samt olika anställningsstöd. Trots att dessa åtgärder är generösa, är de inte särskilt effektiva. Det reser frågan om kostnadsänkningar via lägre löner skulle fungera bättre.

Det finns ett antal svårigheter med statliga anställningssubventioner. Det krävs en hel del byråkrati för att få många av stöden, vilket kan verka avskräckande för många företag. Det finns alltid en osäkerhet om att villkoren för subventionerna kan komma att ändras. Och stöden kan verka stigmatiserande: att en person kan anställas med hjälp av en subvention riskerar att peka ut denna som ett "problemfall".

Min slutsats är att arbetsmarknadens parter förmodligen skulle kunna ge ett värdefullt bidrag till sysselsättningen om de sänkte lägstlönerna i förhållande till andra löner. Det skulle sannolikt vara ett bra komplement till de generösa sysselsättningssubventioner som staten redan ger och till de ökningarna av resursinsatserna för de svagaste skoleleverna som krävs. Mindre generösa lägstlöner kräver emellertid ett omtänkande från facketts sida. Man måste acceptera att en mer heterogen arbetskraft än tidigare kräver en annan lönepolitik än den traditionella om sysselsättningen ska kunna värnas.

Lars Calmfors
ledarredaktionen@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.